

Кожемяченко О.О.

ст. викладач кафедри економіки і підприємництва

Жалілова Д.

КПІ ім. Ігоря Сікорського

РИНОК ПРАЦІ В УКРАЇНІ: ВІД НАСЛІДКІВ ВІЙНИ ДО ВІДНОВЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Наразі ця тема залишається актуальною через повномасштабне вторгнення Росії яке призвело до погіршення соціально-економічної ситуації в країні також до суттєвого скорочення ВВП, падіння рівня життя населення та масової міграції. Тому метою цього дослідження є визначити, як війна вплинула на ринок праці та рівень безробіття в Україні.

Прийняття Закону України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» суттєво обмежило можливості комплексного статистичного моніторингу, що ускладнює оцінку економічної ситуації втрати. Основними джерелами даних є прогнози та оцінки відкритих платформ, Національний банк України та інші державні органи.[1]

Через масову еміграцію громадян за кордон, вимушену внутрішню міграцію та мобілізацію Україна відчуває серйозний дефіцит робочої сили.

За даними ООН, кількість українських мігрантів у всьому світі становить 6,7 мільйона осіб, більшість з яких жінки та діти. З них близько 1,7 млн осіб були зайняті в Україні до виїзду з країни, або 10,6% економічно активного населення країни до початку широкомасштабного вторгнення.[2]

Згідно з дослідженням НБУ, у 2023 році 44% компаній зазнали масштабного скорочення персоналу, пов'язаного з мобілізацією, а 24% зазнали труднощів із утриманням персоналу через міграцію. Дані опитування Європейської Бізнес Асоціації також показують, що дефіцит персоналу погіршується.

Станом на квітень 2024 року 74% опитаних роботодавців стикалися з цією проблемою (на 19 процентних пунктів більше, ніж восени 2023 року), і 7% компаній не торкнулися.

За даними опитування Державної служби України з питань праці (ДСНС), у 2023 році 26,7% компаній стикалися з нестачею кадрів, а за опитуванням НБУ – 36%.

У 2023 році чисельність робочої сили скоротиться приблизно на 40% порівняно з 2021 роком (за оцінкою НБУ) через демографічні втрати, перехід людей у стан економічної неактивності та внутрішнє переміщення складність пошуку роботи людьми.

Деякі з сфер включають потребу сімей піклуватися про інших і відсутність навичок, необхідних на ринку праці. За даними НБУ, очікується, що рівень безробіття знизиться з 21% у 2022 році до 14% у 2024 році, але залишається високим. Подібні події спостерігатимуться протягом наступних двох років.[2]

Варто зазначити, що до 2022 року офіційні дані про рівень безробіття надавала Державна служба статистики України на основі регулярних опитувань домогосподарств. Однак через війну ці дослідження були припинені, що ускладнило точні оцінки.[2]

Скорочення робочої сили створює додаткове навантаження на національні пенсійні системи та соціальні служби. Особливо це стосується територій, які зазнали значних руйнувань і де зростає потреба у підтримці особливо великої кількості внутрішньо переміщених осіб. Це ще більше ускладнило стабілізацію економічної ситуації, оскільки переселення працездатного населення та необхідність соціальної допомоги та допомоги постраждалим районам.

Війна вплинула на ринок праці через територіальне переміщення підприємств. За даними ДСЗ з початку вторгнення з регіону виїхало понад 7,8 млн українських підприємств, зокрема 27% з Києва, 11% з Дніпропетровської області та 8% з Донецької та Одеської областей. Незважаючи на загрозу, 22% мігрантів переїхали до Києва. [3]

Деякі компанії осіли в західному регіоні, збільшуючи можливості працевлаштування для іммігрантів і місцевих кваліфікованих робітників. Однак у зв'язку з переїздом

корпорації та скороченням кількості вакансій на першому місці виникла нестача кваліфікованого персоналу. Зберігається невідповідність попиту та пропозиції робочої сили, особливо в Запорізькій, Дніпропетровській та Сумській областях.

Дефіцит кадрів найбільш гострий на прифронтових територіях, а на заході, хоч вакансій і стає більше, кандидатів не вистачає.[3]

Через необхідність стати на військовий облік за останні півтора року з офіційного ринку праці в Україні звільнилися близько 1,5 млн працівників. Президент Конфедерації роботодавців Олексій Мірошніченко пояснює що, люди не хочуть офіційно працевлаштовуватися, тому що реєстрація автоматично потрапляє до призову. У результаті частини економіки залишаються осторонь.

Мірошніченко зазначає, що близько 1,5 млн осіб покинули державний ринок праці. Ці люди не виїжджають з країни, не тікають від мобілізації, а просто ухиляються від офіційної реєстрації. Пан Мірошніченко також підкреслив, що в Україні приділяється недостатня увага тіньовому ринку праці.

За його оцінками, там працює до 4 мільйонів чоловік, а за останніми даними близько 3 мільйонів. На його думку, держава має зосередитися на боротьбі з тіньовим ринком праці, а не обмежуватися пошуком працівників серед державних роботодавців. Експерти також зазначили, що на кожного фронтовика має працювати не менше восьми осіб у сфері економіки. Зараз в Україні офіційно працевлаштовано лише 10 млн осіб, але вони мають утримувати 1 млн військовослужбовців, а також понад 10 млн пенсіонерів та 2,7 млн інвалідів. Це чинить великий тиск на економіку, яку потрібно збалансувати. [4]

Отже, відштовхуючись від вище сказаного можна зробити висновок, що війна в Україні суттєво змінила ситуацію на ринку праці. Руйнування підприємств, масштабна еміграція та мобілізація призвели до гострої нестачі кадрів, а відновлення ринку праці нерівномірне в регіонах.

Рівень безробіття залишався високим у прифронтових і прикордонних з Росією районах через триваючі ризики та обмежені можливості працевлаштування.

У західному регіоні зареєстровано більше вакансій, ніж до війни, але через масове переселення дефіцит робочої сили також стає все більш очевидним.

Зростання тіньової зайнятості також свідчить про те, що деякі люди уникають офіційного працевлаштування, щоб уникнути військового обліку, що ще більше ускладнює ситуацію.

Перелік посилань:

1. ЄБРР, Ukraine labor market. Дослідження [Електронний ресурс]. URL: https://solidarityfund.org.ua/wp-content/uploads/2023/04/ebrd_ukraine-lm-1.pdf (дата звернення: 06.11.2024).

2. Ринок праці в умовах війни: демографічні виклики для України [Електронний ресурс] // Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3909003-rinok-praci-v-umovah-vijni-demograficni-vikliki-dla-ukraini.html> (дата звернення: 06.11.2024).

3. Відновлення ринку праці в Україні в умовах війни: регіональні особливості [Електронний ресурс] // Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/sotsialna-polityka/vidnovlennya-rynku-pratsi-v-ukrayini-v-umovakh-viyny-rehionalni> (дата звернення: 06.11.2024).

4. Кадровий голод: що відбувається на ринку праці України під час війни [Електронний ресурс] // Фонд Демократичних Ініціатив. URL: <https://dif.org.ua/article/kadroviy-golod-shcho-vidbuvaetsya-na-rynku-pratsi-ukraini-pid-chas-viyni> (дата звернення: 06.11.2024).

5. Національна економіка [Електронний ресурс] : підручник для здобувачів ступеня бакалавра / С. О. Тульчинська, О. О. Кожемяченко, Н. Л. Кузьмінська, М. В. Шашина ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. – Електронні текстові дані (1 файл: 8,82 Мбайт). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2024. – 359 с. URL: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/67190>